RETSMØDERAPPORT
i sag 113/88 *

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

1. *Gældende fællesskabsbestemmelser*

a) Ved Rådets *forordning (EØF) nr. 856/84* af 31. marts 1984 om ændring af forordning (EØF) nr. 804/68 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 10) indsattes en ny artikel 5c i sidstnævnte forordning. Ved denne bestemmelse indførtes der i fem på hinanden følgende tidsrum, hver på 12 måneder, fra den 1. april 1984 en tillægsafgift, som skal erlægges af producenterne eller opkøberne af komælk. Afgiftens formål er at styre væksten i mælkeproduktionen og samtidig muliggøre de nødvendige strukturelle udviklinger og tilpasninger.

I henhold til artikel 5c, stk. 1, gennemføres afgiftsordningen i hver region på medlemsstaternes område efter en af følgende formler:

— efter formel A erlægges afgiften af mælkeproducenterne for de mængder mælk, de har leveret til en opkøber, og som overstiger en referencemængde, som nærmere skal fastsættes (producentformlen);

— efter formel B erlægges afgiften af opkøberne af mælk eller andre mejeriprodukter (dvs. mejerier) for de mængder mælk, der er leveret af producenterne, og som overstiger en referencemængde, som nærmere skal fastsættes. Den opkøber, som skal erlægge afgiften, må kun overvælte denne på de producenter, der har forhøjet deres leverancer, i forhold til de pågældende producenters andel i overskridelsen af opkøberens referencemængde (opkøberformlen).

b) De almindelige regler for anvendelsen af tillægsafgiften findes i Rådets *forordning (EØF) nr. 857/84* af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13), med senere ændringer. I henhold til denne forordnings artikel 1, stk. 1, fastsættes afgiften til 75% af indikativprisen for mælk ved anvendelse af formel A (producentformlen) og til 100% af indikativprisen for mælk ved anvendelse af formel B (opkøberformlen).

Ved forordning (EØF) nr. 857/84 fastsættes endvidere den i grundforordningen, forordning (EØF) nr. 856/84, omtalte referencemængde, dvs. den mængde der er fritaget for tillægsafgiften. Referencemængden er som hovedregel lig med den mængde mælk eller mælkeækvivalent, som en producent har leveret (formel A) eller en opkøber indkøbt (formel B) i kalenderåret 1981, for-

* Processprog: tysk.

højet med 1% (artikel 2, stk. 1). Medlemsstaterne kan dog bestemme, at referencemængden på deres område er lig med den mængde mælk eller mælkeækvivalent, der er leveret eller opkøbt i kalenderåret 1982 eller 1983, afpasset med en procentsats på en sådan måde, at garantimængden ikke overskrides. Denne procentsats kan varieres i forhold til størrelsen af leverancerne fra visse kategorier af afgiftspligtige, udviklingen i leverancerne i visse regioner mellem 1981 og 1983 eller udviklingen i leverancerne fra visse kategorier af afgiftspligtige i samme periode (artikel 2, stk. 2).

Endvidere skal nævnes artiklerne 3, 4 og 4a i forordning (EØF) nr. 857/84, hvorefter medlemsstaterne kan tage hensyn til visse særlige forhold ved fastsættelsen af referencemængderne eller ved tildelingen af særlige eller supplerende referencemængder.

Artikel 3 bestemmer nærmere:

»Ved fastsættelsen af de i artikel 2 omhandlede referencemængder og i forbindelse med anvendelsen af formel A og B tages der på følgende betingelser hensyn til visse særlige forhold:

1) ...

2) ...

3) De producenter, hvis mælkeproduktion i det referenceår, der er valgt i medfør af artikel 2, er blevet påvirket i kendelig grad af usædvanlige begivenheder før eller i løbet af nævnte år, kan anmode om, at der tages hensyn til et andet referencekalenderår inden for perioden 1981-1983.

Følgende forhold kan berettige til anvendelse af første afsnit:

— en alvorlig naturkatastrofe, der påvirker producentens bedrift betydeligt,

— ødelæggelse ved et ulykkestilfælde af producentens foderressourcer eller bygninger til malkekvægbesætningen,

— en epizooti, der berører hele eller en del af malkekvægbesætningen.

Medlemsstaterne underretter Kommissionen i tilfælde af anvendelse af første afsnit. Listen over de i andet afsnit omhandlede forhold kan suppleres efter fremgangsmåden i artikel 30 i forordning (EØF) nr. 804/68.«

c) Gennemførelsesbestemmelserne for tillægsafgiften blev fastsat ved Kommissionens *forordning (EØF) nr. 1371/84* af 16. maj 1984 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 132, s. 11), med senere ændringer.

2. *De tyske bestemmelser vedrørende gennemførelsen af fællesskabsforordningerne*

Ordningen med en tillægsafgift på mælk blev indført med »Verordnung über die Ab-

gaben im Rahmen von Garantiemengen im Bereich der Marktorganisation für Milch und Milcherzeugnisse« (herefter benævnt »Milch-Garantiemengen-Verordnung«) af 25. maj 1984 (BGBl. I, s. 720), senest ændret ved en tysk forordning af 18. juni 1986 (BGBl. I, s. 911).

Ved forordningens artikel 1 blev det princip opstillet, at det i Tyskland er producenten og ikke opkøberen, der skal betale afgiften. I henhold til artikel 4, stk. 2, svarer »referencemængden til den mængde mælk, som producenten har leveret til en opkøber i kalenderåret 1983 nedsat med 4%. Reduktionen forøges, hvis den mængde mælk, der er leveret i kalenderåret 1983, er højere end den mængde mælk, der er leveret i kalenderåret 1981...«.

3. *Hovedsagen*

Karl Leukhardt, der er landmand, leverede henholdsvis i 1980 188 954 kg, i 1981 160 707 kg, i 1982 142 417 kg og i 1983 142 747 kg mælk til mejeriet Milchwerk Tübingen. Dette tildelte sagsøgeren en referencemængde på 138 300 kg på grundlag af hans leverancer i 1983.

Ved afgørelse af 26. oktober 1984 attesterede det kompetente Landwirtschaftsamt, at Karl Leukhardt siden marts 1981 havde mistet uforholdsmæssig mange malkekøer, hvilket i kendelig grad havde påvirket mælkeproduktionen. Der kunne derfor tages hensyn til den mængde, han havde leveret i 1981. Milchwerk Tübingen meddelte derefter Karl Leukhardt ved skrivelse af 6. december 1984 sagsøgeren en ny referencemængde på 155 500 kg beregnet på grundlag af den mængde, han havde leveret i 1981.

Under et søgsmål mod Hauptzollamt Reutlingen har Karl Leukhardt nedlagt påstand om, at han tildeles en referencemængde, der beregnes på grundlag af hans leverancer i 1980.

Han gør i første række gældende, at det strider mod forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 40, stk. 3, og mod den af De Europæiske Fællesskabers Domstol udviklede almindelige lighedsgrundsætning ikke blot at lade referencekalenderåret 1981 (eller 1982) gælde for den producent, hvis mælkeproduktion blev påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed i 1983, men også for den mælkeproducent, hvis mælkeproduktion desuden blev påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed i kalenderåret 1981 (og 1982). Sagsøgeren kan derfor på grundlag af lighedsgrundsætningen forlange, at mælkeleverancerne i kalenderåret 1980 lægges til grund for beregningen af referencemængden; dette ville svare til en referencemængde på omkring 182 600 kg.

Karl Leukhardt gør subsidiært gældende, at referencemængden må fastsættes på ny efter metoden i artikel 2, stk. 1, i forordning

(EØF) nr. 857/84, således at den leverede mængde i 1981 forhøjet med 1% lægges til grund ved beregningen, hvilket vil føre til en referencemængde på 162 314 kg.

Efter Hauptzollamts opfattelse er det hverken i strid med den EF-retlige lighedsgrundsætning eller i strid med forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 40, stk. 3, at henvise producenten til kalenderåret 1981, der er gunstigere for ham, i henhold til artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84, selv når hans mælkeproduktion også i dette kalenderår i kendelig grad er blevet påvirket af en usædvanlig begivenhed. Sagsøgeren kan heller ikke påberåbe sig metoden i forordningens artikel 2, stk. 1, da det kun er medlemsstaterne, og ikke den enkelte mælkeproducent, som har mulighed for at vælge mellem de i artikel 2, stk. 1 og 2, foreskrevne metoder til beregning af referencemængderne.

I betragtning af parternes argumenter har Finanzgericht Baden-Württemberg ved kendelse af 8. april 1988 udsat sagen og i henhold til EØF-Traktatens artikel 177 forelagt Domstolen følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»1) Skal artikel 3, nr. 3, i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90 af 1.4.1984, s. 13) fortolkes således, henholdsvis — i tilfælde af delvis ugyldighed — udfyldes således, at mælkeproducenten, når hans mælkeproduktion i alle årene fra 1981 til 1983 er blevet påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed, kan vælge et andet — f. eks. det nærmest forudgående — år, hvor mælkeproduktionen ikke blev påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed, som referencekalenderår?

2) I benægtende fald: Skal artikel 2, stk. 1 og 2, samt artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 fortolkes således, at en producent, der leverer til en opkøber, og hvis mælkeproduktion i det valgte referenceår (i Forbundsrepublikken Tyskland 1983) blev påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed, kan forlange, at den referencemængde, han har ret til at levere, beregnes enten efter metoden i artikel 2, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 857/84, således at et andet referencekalenderår lægges til grund (1981 eller 1982), eller efter metoden i artikel 2, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 857/84, således at den i kalenderåret 1981 leverede mængde mælk forhøjet med 1% lægges til grund?«

Finanzgericht har i forelæggelseskendelsens grunde anført, at der kunne ligge dels en tilsidesættelse af forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 40, stk. 3, dels af den fællesskabsretlige ligheds-

grundsætning i den begrænsning, som artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 opstiller med hensyn til producentens valg af referencekalenderår (1981, 1982 og 1983). Da sagsøgeren står dårligere end en anden mælkeproducent, hvis mælkeproduktion først efter udgangen af 1981 blev påvirket af en usædvanlig begivenhed, og hvis mælkeleverancer var relativt større i 1981, kan bestemmelsen i artikel 3, nr. 3, være ugyldig, for så vidt som det ikke er tilstrækkeligt objektivt begrundet, at sagsøgeren sidestilles med den mælkeproducent, hvormed han sammenlignes. Med hensyn til det andet præjudicielle spørgsmål synes Finanzgericht at tiltræde Hauptzollamts opfattelse.

4. *Retsforhandlinger for Domstolen*

Forelæggelseskendelsen blev registreret på Domstolens Justitskontor den 11. april 1988.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen har sagsøgeren i hovedsagen (herefter benævnt »sagsøgeren«), Karl Leukhardt, ved advokat Lutz Frauendorf, Tübingen, Forbundsrepublikken Tysklands regering ved Martin Seidel og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Peter Karpenstein indgivet skriftlige indlæg.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

I medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1, har Domstolen den 7. december 1988 besluttet at henvise sagen til Tredje Afdeling.

II — Skriftlige indlæg

1. *Det første spørgsmål*

a) *Karl Leukhardt* har anført, at Traktaten jo kræver, at artikel 3 i forordning (EØF) nr. 857/84 ud fra hensynet til EF-retslige grundsætninger bør fortolkes således, at mælkeproducenten også kan vælge et referenceår, der ligger forud for perioden 1981-1983, når hans mælkeproduktion ensartet er blevet påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed i alle tre år. At begrænse valget af kalenderreferenceår til perioden 1981-1983 er en tilsidesættelse dels af forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 40, stk. 3, dels af den bindende fællesskabsretlige lighedsgrundsætning.

Lovgiverens frie skøn kan ikke begrunde, at den omtvistede fællesskabsforordning ikke tager højde for en situation som sagsøgerens i hovedsagen. Fællesskabets institutioner råder ganske vist over et vidt skøn til at gennemføre de landbrugspolitiske målsætninger. Synspunktet kan dog ikke anvendes her, da det i første række drejer sig om, at ordningen fungerer retfærdigt. Som følge af be-

stemmelsen i artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 er det på forhånd givet, at udgangspunkterne kan sammenlignes. I medfør af EØF-Traktatens artikel 39, stk. 2, tages der ved udarbejdelsen af den fælles landbrugspolitik og de særlige foranstaltninger, som den kan medføre, hensyn til såvel landbrugserhvervets særlige karakter, der følger af landbrugets sociale struktur og af de strukturelle og naturbetingede forskelle mellem de forskellige landbrugsområder, som nødvendigheden af, at ønskelige tilpasninger gennemføres gradvis. Ifølge sagsøgeren henhører det også herunder, at der tages hensyn til særlige situationer.

Hvis EF-lovgiveren skaber en ordning, hvorved der kan tages hensyn til særlige situationer, må denne ifølge Karl Leukhardt også være logisk. Den kan ikke netop udelukke den producent, der er hårdest ramt, fra at nyde godt af ordningen. Det ville være selvmodsigende, at de producenter, hvis produktion er blevet påvirket i kendelig grad af usædvanlige begivenheder, modtager hjælp i medfør af artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84, medens de producenter, der er hårdest ramt, ikke modtager nogen hjælp som følge af afgrænsningen af den periode, der tages hensyn til. På baggrund af forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 40, stk. 3, burde der netop tværtimod have været taget særlig hensyn til disse producenter.

Såfremt en traktatkonform fortolkning af bestemmelsen måtte være udelukket, er denne ugyldig, for så vidt som bestemmelsen ikke tager hensyn til en sådan særlig situation, som sagsøgeren befinder sig i. Med hensyn til, om der skal tages hensyn til særlige situationer, står EF-lovgiveren ikke frit; han er tvunget hertil for at respektere princippet om ejendomsrettens ukrænkelighed og beskyttelsen af den berettigede forventning.

Endvidere er den omhandlede bestemmelse udstedt under krænkelse af såvel princip-perne om ejendomsret og erhvervsfrihed som hensynet til retssikkerheden og beskyttelsen af den berettigede forventning. Under hensyn til princippet om ejendomsrettens ukrænkelighed og det frie næringsliv kan det nemlig heller ikke begrundes, at en producent som sagsøgeren får sin produktion fastsat til et niveau, som han ikke selv har foranlediget, men som var bestemt af usædvanlige begivenheder.

b) *Forbundsrepublikken Tysklands regering* har anført, at Domstolen har truffet afgørelse om det første spørgsmål i dom af 17. maj 1988 i sag 84/87 (Erpelding, Sml. s. 2647).

Forbundsregeringen henviser til, at Domstolen i denne dom udtalte, at en producent, hvis mælkeproduktion i hele perioden 1981-1983 kendeligt er blevet påvirket af en usædvanlig begivenhed, ikke kan få lagt den mængde mælk eller mælkeækvivalent til grund, som han leverede i et år før 1981, eller få beregnet en teoretisk referencemængde ved en ekstrapolation, der baseres på en normal udvikling i hans leverancer i en bestemt periode, før den omhandlede

usædvanlige begivenhed indtrådte. Samtidig fastslog Domstolen, at denne regel ikke kunne rejse tvivl om gyldigheden af Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 og Kommissionens forordning (EØF) nr. 1371/84.

Denne fortolkning har Bundesfinanzhof også lagt til grund i sin dom af 27. januar 1987 (jfr. Zeitschrift für Zölle und Verbrauchssteuern 1987, s. 115).

c) *Kommissionen* er — som Forbundsrepublikken Tysklands regering — af den opfattelse, at Domstolen har besvaret det første præjudicielle spørgsmål i dom af 17. maj 1988 (Erpelding, jfr. ovenfor).

Karl Leukhardt anfører, at det ikke kan indvendes over for denne beregningsmetode, at den kun kan anvendes på medlemsstaten i dens helhed, da statens samlede garantimængde ikke påvirkes af, at metoden anvendes. Referencemængden i direkte salg kan også reduceres, hvis referencemængden for Forbundsrepublikken Tyskland overskrides.

Kommissionen anfører, at Domstolen i nævnte dom statuerede, at begrænsningen i valget af referenceår ikke udgør forskelsbehandling.

Under henvisning hertil foreslår Kommissionen, at Domstolen besvarer det første spørgsmål således:

»Artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 berettiger ikke en mælkeproducent, hvis produktion i hele perioden 1981-1983 er blevet kendeligt påvirket af en usædvanlig begivenhed, til at få lagt produktionen i et år forud for 1981 til grund. Gennemgangen af det forelagte spørgsmål har intet frembragt, der kan rejse tvivl om gyldigheden af forordning (EØF) nr. 857/84.«

b) *Forbundsrepublikken Tysklands regering* har gjort gældende, at det med det andet spørgsmål ønskes oplyst, om der for det af ansøgeren valgte referenceår skal anvendes den procentsats, som medlemsstaten i henhold til artikel 2 i forordning (EØF) nr. 857/84 har fastsat for det valgte referenceår, på mængden af mælk, eller om den procentsats, der ville gælde, hvis medlemsstaten generelt lagde det af ansøgeren valgte referenceår til grund, skal anvendes. Ifølge den tyske regering bør spørgsmålet besvares ud fra den første løsning.

2. *Det andet spørgsmål*

Forordningens artikler 2 og 3 er bestemmende for, hvorledes en referencemængde efter artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 skal fastsættes. De to artikler har en bestemt indbyrdes rangfølge. Artikel 3, nr. 3, knytter sig til artikel 2. Artikel 3, nr. 3, kan først finde anvendelse, når medlemssta-

a) Ifølge *Karl Leukhardt* bør artikel 2, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 857/84 fortolkes således, at mælkeleverancerne i kalenderåret 1981 forhøjet med 1% skal lægges til grund.

terne har fastsat referencekalenderåret i henhold til artikel 2. Artikel 2 giver alene de pågældende medlemsstater forskellige muligheder for at fastsætte et referencekalenderår.

I princippet svarer den mængde, der afgiftsfrit kan leveres, til den i 1981 leverede mængde forhøjet med 1% [jfr. artikel 2, stk. 1, første afsnit, i forordning (EØF) nr. 857/84]. Forbundsrepublikken Tyskland har imidlertid i henhold til artikel 2, stk. 1, andet afsnit, litra a), sammenholdt med stk. 2, første afsnit, i forordning (EØF) nr. 857/84 besluttet at vælge de mængder mælk, som producenterne havde leveret i 1983, under anvendelse af forskellige reduktionssatser. Dermed var enhver anvendelse af forordningens artikel 2, stk. 1, første afsnit, udelukket i Forbundsrepublikken Tyskland. Dette gjaldt også i forbindelse med artikel 3, nr. 3, der til forskel fra artikel 2 retter sig til den enkelte producent.

Denne løsning følger allerede af bestemmelsens ordlyd. Artikel 3, nr. 3, første afsnit, første sætning, i forordning (EØF) nr. 857/84 gør det kun muligt, »at der tages hensyn« til et andet referenceår i perioden 1981-1983. Men bestemmelsen giver ikke producenten mulighed for at påberåbe sig artikel 2, stk. 1, første afsnit, i forbindelse med fastsættelsen af hans referencemængde. Producenten kan kun — for så vidt angår Forbundsrepublikken Tyskland — anmode om, at der ved beregningen af hans referencemængde tages hensyn til den mængde mælk, der er leveret i 1981 eller 1982 i stedet for 1983. I mangel af en undtagelse i artikel 3, nr. 1, første afsnit, første sætning, anvendes i øvrigt stadig beregningsmetoden i artikel 2, stk. 1, andet afsnit, litra a) sammenholdt med stk. 2, første afsnit.

Det kan ikke indvendes mod denne løsning, at den stiller den producent ringere, der vælger 1981 som referenceår, idet den fører til, at producentens mælkeleverancer undergives reduktionssatsen for 1983, der er et år med en større mælkeproduktion. Artikel 3, nr. 3, er nemlig en lempelsesbestemmelse. Det er ikke dens hensigt, at den i enhver henseende skal stille pågældende producent, som om den usædvanlige begivenhed ikke var indtruffet, og hans mælkeproduktion havde udviklet sig normalt. Formålet er alene henholdsvis at undgå og mildne usædvanlige særtilfælde af urimelig karakter.

Forbundsregeringens fortolkningsforslag opfylder helt bestemmelsens målsætning. Da mælkeleverancerne i 1981 eller 1982 for de tilfælde, der er omfattet af artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84, i almindelighed ligger betragteligt over mælkeleverancerne i 1983, selv efter at reduktionssatserne i artikel 4, stk. 2 og 3, i Milch-Garantiemengen-Verordnung er anvendt, bevarer producenten dog stadig en klar fordel i forhold til, at mælkeleverancerne i 1983 lægges til grund.

Under henvisning hertil foreslår den tyske forbundsregering, at Domstolen besvarer det andet spørgsmål således:

»Artikel 2, stk. 1 og 2, samt artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 skal fortolkes således, at en producent, der leverer til en opkøber, og hvis produktion i 1983, som er det af medlemsstaten valgte referenceår, blev påvirket i kendelig grad af en usædvanlig begivenhed, ikke kan forlange, at den referencemængde, der tilkommer ham, beregnes efter metoden i artikel 2, stk. 1, første afsnit i forordning (EØF) nr. 857/84, således at den i 1981 leverede mængde mælk lægges til grund forhøjet med 1%.«

c) *Kommissionen* anfører, at metoderne for tildeling af referencemængder efter artikel 2, stk. 1 og 2, i forordning (EØF) nr. 857/84 kun står til rådighed for medlemsstaterne. Den enkelte mælkeproducent har således ikke et valg mellem disse metoder. Han er bundet af den beregningsmåde, som den stat har bestemt sig for, hvor han producerer mælk.

Da Forbundsrepublikken Tyskland har valgt beregningsmetoden, der bygger på mælkeleverancerne i 1983, nedsat med 4% (artikel 4 i Milch-Garantiemengen-Verordnung), er der kun mulighed for at ændre på den procentsats, med hvilken den i løbet af året leverede mængde mælk skal reduceres, for at den samlede mængde, som staten er tildelt, kan overholdes. Det valgte referenceår (1983) kan som sådan ikke længere ændres.

At det ved beregningsmetoderne, som artikel 2 i forordning (EØF) nr. 857/84 giver mulighed for at vælge imellem, alene handler om valgmuligheder for medlemsstaterne, fremgår i øvrigt af Domstolens dom af 25. november 1986 (Klensch, sag 201 og 202/85, Sml. s. 3477, 3503, præmis 15) og af dom af 28. april 1988 (Thevenot, sag 61/87, Sml. s. 2375, 2388, præmisserne 18 og 19). Det kan udledes af disse domme, at artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84, kun tillader, at der vælges et andet referenceår i perioden 1981-1983, men derimod ikke, at der afviges fra den metode, som medlemsstaten har valgt, da ordningen med referencemængder blev indført.

Kommissionen foreslår derfor sammenfattende, at Domstolen besvarer det andet spørgsmål således:

»Hvis mælkeproduktionen er blevet påvirket i kendelig grad af usædvanlige begivenheder, giver artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 kun mulighed for at vælge et andet referenceår inden for de i bestemmelsen fastsatte grænser. Hverken artikel 2 eller artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 kan fortolkes således, at de giver mulighed for at afvige fra den beregningsmetode, medlemsstaterne har valgt i henhold til forordning (EØF) nr. 857/84.«

III — Besvarelser af spørgsmål fra Domstolen

1. Som svar på et spørgsmål fra Domstolen om, hvorvidt det første spørgsmål kan anses for besvaret i dom af 17. maj 1988 i sag 84/87 (Erpelding, jfr. ovenfor), har *Karl Leukhardt* i det væsentlige gjort gældende, at dommen ikke har fortolket forordning (EØF) nr. 857/84 i overensstemmelse med Traktaten på den ønskede måde og endvidere har ladet spørgsmålet om beregning af referencemængden efter artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 stå åbent; spørgsmålet er ikke udtømt med problemet om valg af referenceår. For så vidt giver beregningsmetoden i Bundesfinanzhofs dom af 27. januar 1987 (jfr. ovenfor) ikke anledning til betænkeligheder (fastlæggelse af referencemængden på grundlag af produktionen i 1981 forhøjet med 1%).

2. Kommissionen anfører til et tilsvarende spørgsmål stillet af Domstolen, at medlemsstaternes praksis svarer til de regler, som Domstolen har stadfæstet i dom af 28. april 1988 i sag 61/87 (Thevenot, jfr. ovenfor). For de tilfælde, der er omfattet af artikel 3, nr. 3, i forordning (EØF) nr. 857/84 kan der tages hensyn til et andet referenceår end det, medlemsstaterne generelt har valgt. I øvrigt finder artikel 2's bestemmelser, bortset fra valget af referenceår, med hensyn til fastsættelsen af producentens referencemængde fortsat anvendelse. Følgelig anvendes den samme procentsats på den producents referencemængde, som artikel 3, nr. 3, skal anvendes på, der gælder for producenter, for hvilke artikel 3, stk. 3, ikke finder anvendelse.

M. Zuleeg
Refererende dommer